Valiokunnan lausunto MmVL 16/2026 vp─ E 31/2026 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission työasiakirja EU:n yhteisen kalastuspolitiikan perusasetuksen 1380/2013 arvioinnista

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission työasiakirja EU:n yhteisen kalastuspolitiikan perusasetuksen 1380/2013 arvioinnista (E 31/2026 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Orian Bondestam, maa- ja metsätalousministeriö
- johtava kalatalousasiantuntija Aki Koskinen, Lounais-Suomen elinvoimakeskus
- toiminnanjohtaja Vesa Karttunen, Kalatalouden Keskusliitto
- suojeluasiantuntija Matti Ovaska, WWF Suomi

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- tutkimusprofessori Laura Uusitalo, Luonnonvarakeskus
- toimitusjohtaja Mikko Malin, Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- toimitusjohtaja Janne Sankelo, Suomen Kalankasvattajaliitto ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:
- Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Pääasiallinen sisältö

Euroopan komissio julkaisi 30.4.2026 yhteistä kalastuspolitiikkaa (YKP) koskevan perusasetuksen 1380/2013 arvioinnin, joka kattaa vuodet 2014–2024. YKP-asetus 1380/2013, tuli voimaan vuonna 2014 ja sillä otettiin käyttöön kestävän enimmäistuoton tavoite yhteisesti hallinnoiduille kalakannoille, purkamisvelvoite poisheittämisen lopettamiseksi, alueellinen

päätöksenteko sekä tavoitteet ja periaatteet ja politiikan koordinaatiomekanismi vesiviljelyn kehittämiseksi.

Valtioneuvoston kanta

Suomi katsoo, että komissio on suorittanut perusteellisen arvion YKP-asetuksesta ja että julkaistussa komission työkirjassa annetaan tasapainoinen tilannekuva asetuksen vaikutuksesta ja sen merkityksestä. Siinä identifioidaan niin edistymistä kuin haasteita ja se muodostaa siten kattavan perustan tulevalle työlle. Suomi jakaa pääosin komission analyysin perusasetuksesta, sen toimivuudesta ja toisaalta esille nostetuista haasteista.

Suomen mielestä perusasetuksessa olevat yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteet ovat edelleen relevantteja, mutta toimintaympäristö on muuttunut tavalla, joka edellyttää politiikan tehokkuuden systemaattista arviointia.

Suomen kannalta keskeiset kysymykset liittyvät YKP-asetuksen määräyksiin kalakantojen kestävän enimmäistuoton (MSY, maximum sustainable Yield) tavoitteesta ja sosioekonomisiin tavoitteisiin, vesille pääsyyn (talousvyöhyke ja aluevedet), suhteelliseen vakauteen kiintiöjaossa, jäsenvaltioiden toimivaltuuksiin kalastuksen säätelyssä sekä kalastuspolitiikan alueellistamiseen. Suomi haluaa jatkaa näitä elementtejä ja edelleen perustaa niitä parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon.

Suomi kannattaa tieteellisen työn merkityksen korostamista osana YKP-asetusta ja sen soveltamista. Alueellistamisen näkökulmasta olisi tärkeää, että jäsenvaltiot voisivat nykyistä enemmän osallistua ICES:ltä pyydettävän tieteellisen neuvon kysymysten valmisteluun, jotta tieteellinen neuvo vastaisi mahdollisimman hyvin alueellisia tarpeita.

Suomi kannattaa ekosysteemilähestymistavan laajempaa soveltamista myös käytännössä kuten esimerkiksi ottamalla kalastuksen säätelyssä huomioon Itämeren tilassa tapahtuvat muutokset. Toisaalta lähestymistavassa on tarpeen ottaa huomioon hylkeiden ja merimetsojen runsastuneiden kantojen vaikutukset kalakantoihin ja kalastukseen.

Lähestymistavan käytännön soveltaminen nykyistä enemmän edellyttää johdonmukaista tieteellisen työn jatkamista ja laajentamista mahdollistamaan esimerkiksi ekosysteemimuutoksien huomioimista päätöksenteossa sekä kehittämistä edelleen osana YKP:n soveltamista. Suomi kannattaa myös laajempaa politiikkakoherenssia.

Kalastuksen valvontaa koskevissa järjestelyissä tulisi kalastuksen säätelyn tavoin voida soveltaa alueellistamista siten, että valvonnan tulos on kalastuksen relevantilla säätelyalueella yhdenmukainen. Perusasetuksen säännökset laivaston kapasiteettirajoituksista ovat keskeisiä kalastuslaivaston energiasiirtymän toteuttamisen kannalta. Säännösten joustavoittaminen olisi tältä osin välttämätöntä niin perusasetuksessa kuin rahastoasetuksessa. Suomi katsoo, että vihreä siirtymä on keskeinen muutostekijä myös kalataloudessa ja että muutostarpeet kalastusalusten voimanlähteissä (uusiutuvat ja vähäpäästöiset polttoaineet ja sähköistäminen) on tarpeen ottaa huomioon joustavalla tavalla kalastuslaivaston kapasiteettia (tonnisto BT ja koneteho kW) ja

tukipolitiikkaa koskevissa säännöksissä. Tätä puoltaa myös siirrettävien käyttöoikeuksien soveltaminen tietyissä laivaston osissa.

YKP-asetuksessa mainitut kalakantojen monivuotiset suunnitelmat (suurimpien sallittujen saaliiden, TAC:n vahvistamisen säännöt) ovat tärkeitä. Niihin liittyvä keskeinen muutostarve koskee myös Itämeren monivuotisen suunnitelman (Baltic Sea MAP, asetus 2016/1139) artiklaa 4(6) (TAC:n asettaminen alle 5 prosentin riskillä sille, että kalakannan koko laskee alle Blim tason). Artiklakohtaa on tarpeen muuttaa niin, ettei se ole ristiriidassa artiklassa 5 olevien kalakantojen ensisijaisten suojatoimenpiteiden kanssa ja ettei se johda perusteettomaan TAC:ien vähentämiseen.

Suomi pitää tärkeänä löytää keinoja alan uudistumisen nopeuttamiseksi ja viranomaistoiminnan kehittämiseksi sekä yhteisen kalastuspolitiikan sääntely-ympäristön yksinkertaistamiseksi. Yksi tällainen keino olisi esimerkiksi sääntelyhiekkalaatikkomallin (engl. regulatory sandbox) sisällyttäminen yhteisen kalastuspolitiikan perusasetukseen.

Vesiviljelyn osalta YKP-asetuksen säännösten olisi paremmin vaikutettava toimialan kestävään kasvuun.

On tärkeää, että YKP olisi hallinnollisesti mahdollisimman kevyt, oikeasuhtainen ja kustannustehokas.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Euroopan komissio julkaisi huhtikuussa 2026 yhteistä kalastuspolitiikkaa (YKP) koskevan perusasetuksen arvioinnin, joka kattaa vuodet 2014—2024. Yhteinen kalastuspolitiikka perustuu EU:n perussopimuksiin, joiden mukaan unionilla on yksinomainen toimivalta koskien meren elollisten luonnonvarojen säilyttämistä osana yhteistä kalastuspolitiikkaa. Koska kalat ovat liikkuva luonnonvara, niitä pidetään yhteisenä omaisuutena, jonka käyttöä koskevat yhteiset säännöt. Yhteisen kalastuspolitiikan sääntöjen tavoitteena on varmistaa kalakantojen kestävä ja vastuullinen hyödyntäminen. Yhteisön yhteinen kalastuspolitiikka syntyi 1970-luvulla, ja sen periaatteet vapaasta kalavesille pääsystä ja kiintiöjaon suhteellisesta vakaudesta ovat pysyneet pitkälti ennallaan. Komission arvioinnissa todetaan, että viime vuosikymmenen aikana kalastuspaineen vähentämisessä on tapahtunut selkeää edistystä, mutta se ei ole johdonmukaisesti johtanut kalakantojen säilyttämiseen tai elvyttämiseen. Myöskään taloudellinen kehitys EU-alueen kalastuksessa kokonaisuutena ei ole ollut yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteiden mukaista, sillä kalastuskapasiteettia ei ole vähennetty riittävästi ja saaliiden väheneminen on edelleen heikentänyt käytössä olevien laivastonosien kannattavuutta.

Komission arvioinnin mukaan EU:n omavaraisuus kalatuotteiden suhteen laskee jatkuvasti ja oli vuonna 2023 alle 40 prosenttia. Vesiviljelytuotanto ei ole kasvanut EU:ssa, vaikka samaan aikaan muualla maailmassa on otettu merkittäviä askeleita vesiviljelyn kehittämisessä ja tuotannon kasvattamisessa. Turvallisuuspoliittisen tilanteen muuttuminen Euroopassa on tuonut ruokaomavaraisuuden ja huoltovarmuuden tarpeet entistä ajankohtaisemmiksi. Vesiviljelyä ollaankin nostamassa strategiseksi kehityskohteeksi. Komission arvioinnissa nostetaan myös

esiin huoli siitä, että kalastusalusten ja kalastajien keski-ikä on noussut tarkasteluaikana eli vuosina 2014—2024 merkittävästi. Kehitys on huolestuttava kalastuselinkeinon tulevaisuuden kannalta ja ponnisteluja kehityssuunnan muuttamiseksi on syytä tehostaa. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää valtioneuvoston kannassa esitetyllä tavalla tärkeänä löytää keinoja alan uudistumisen nopeuttamiseksi ja viranomaistoiminnan kehittämiseksi sekä yhteisen kalastuspolitiikan sääntely-ympäristön yksinkertaistamiseksi.

Valtioneuvoston selvityksessä todetaan, että nykyisen perusasetuksen tultua voimaan vuonna 2014 otettiin muun muassa käyttöön kestävän enimmäistuoton tavoite yhteisesti hallinnoiduille kalakannoille, saaliin purkamisvelvoite poisheittämisen lopettamiseksi, alueellinen päätöksenteko sekä tavoitteet ja periaatteet ja politiikan koordinaatiomekanismi vesiviljelyn kehittämiseksi. Valtioneuvoston selvityksessä nostetaan esiin erityisesti kalastuspolitiikan alueellistaminen yhtenä Suomen kannalta keskeisenä kysymyksenä. Alueellistamisen näkökulmasta on tärkeää, että jäsenvaltiot voisivat nykyistä enemmän osallistua Kansainväliseltä merentutkimusneuvostolta (ICES) pyydettävän tieteellisen neuvon kysymysten valmisteluun, jotta tieteellinen neuvo vastaisi mahdollisimman hyvin alueellisia tarpeita. Maa- ja metsätalousvaliokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan ja korostaa aikaisemman lausuntokäytäntönsä mukaisesti ajantasaisen tieteellisen tutkimustiedon merkitystä osana yhteistä kalastuspolitiikkaa ja kalastuksen säätelyä. Myös kalastuksenvalvontaa koskevissa järjestelyissä tulisi kalastuksen säätelyn tavoin voida soveltaa alueellistamista siten, että valvonnan tulos on kalastuksen relevantilla säätelyalueella yhdenmukainen.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan saaman selvityksen perusteella YKP:n perusasetuksen tavoitteet yhteiselle kalastuspolitiikalle ovat edelleen kannatettavia, ja suurimmat puutteet liittyvät YKP-asetuksen käytännön toimeenpanoon. Valiokunta korostaa, että sääntelyn ja sen toimeenpanon tulee olla ennakoitavaa ja johdonmukaista, jotta kalastajat ja muut kalatalouden toimijat voivat nykyistä paremmin keskittyä pitkäjänteiseen elinkeinotoiminnan kehittämiseen. Suomen kannalta keskeistä on YKP-asetuksen käytännön toimeenpano Itämeren alueella. Itämeri on matala ja puoliksi suljettu murtovesiallas, joka on erittäin altis sekä luonnollisille että ihmisen aiheuttamille muutoksille. YKP-asetuksessa mainitut kalakantojen monivuotiset suunnitelmat ja niiden päivittäminen ovat Itämerellä tärkeitä. Kalastuksensäätelyn tulee seurata ekosysteemissä ja kalakannoissa tapahtuvia muutoksia ja varmistaa mukautuva ja nopea päätöksentekoprosessi ennalta sovittujen menettelytapojen mukaisesti.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan saamassa selvityksessä on nostettu esiin, että sidosryhmien osallistaminen päätösten valmisteluun on parantunut komission arvioinnin kattamana tarkasteluaikana huomattavasti neuvoa-antavien alueellisten toimikuntien toiminnan myötä. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää tärkeänä, että uusin tutkimuksesta ja käytännön toimijoilta saatava tieto, kuten muutokset kalakantojen luonnollisessa kuolleisuudessa, levinneisyydessä, ikä- ja kokorakenteessa sekä ravintoverkon dynamiikassa, otetaan huomioon kalastusta koskevassa päätöksenteossa. Valtioneuvoston selvityksen mukaan Suomi kannattaa ekosysteemilähestymistavan laajempaa soveltamista myös käytännössä. Tässä lähestymistavassa on tarpeen ottaa huomioon myös muun ohella hylkeiden ja merimetsojen runsastuneiden kantojen vaikutukset kalakantoihin ja kalastukseen. Maa- ja metsätalousvaliokunta korostaa, että työtä Itämeren kalakanta-arvioiden laadun kehittämiseksi ja parantamiseksi tulee jatkaa kansallisesti ja yhdessä muiden Itämeren rantavaltioiden kanssa.

Valiokunnan lausunto MmVL 16/2026 vp

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 11.6.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Laura Huhtasaari ps (osittain)
jäsen Janne Jukkola kok
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Milla Lahdenperä kok (osittain)
jäsen Helena Marttila sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Timo Suhonen sd (osittain)
jäsen Eerikki Viljanen kesk
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Pertti Hemmilä kok
varajäsen Olga Oinas-Panuma kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina